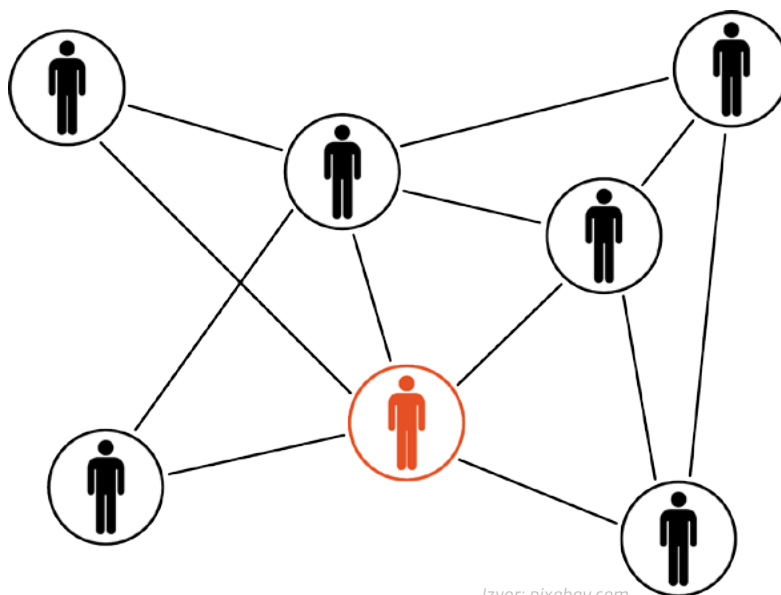

NEPOSREDNO UČEŠĆE GRAĐANA U OSTVARIVANJU LOKALNE SAMOUPRAVE

Ovu pravnu analizu sproveo je Regulatorni institut za obnovljivu energiju i životnu sredinu (RERI) na osnovu važećih pravnih propisa u Republici Srbiji, kao i javno dostupnih dokumenata i informacija, sa podacima dostupnim do 23.10.2020. godine.

Analiza se bavi:

- Neposrednim učešćem građana u ostvarivanju lokalne samouprave.

SADRŽAJ

I UVOD	3
II GRAĐANSKA INICIJATIVA	3
III ZBOR GRAĐANA	5
IV REFERENDUM	6
V IZVORI PRAVA	7

I UVOD

Neposredno učešće građana u ostvarivanju lokalne samouprave predstavlja pravo građana koje je utemeljeno u osnovnom načelu demokratskog uređenja.

Neposredno učešće građana u ostvarivanju lokalne samouprave uređeno je Zakonom o lokalnoj samoupravi („Sl. glasnik RS”, br. 129/2007, 83/2014,

101/2016 i 47/2018) i Zakonom o referendumu i narodnoj inicijativi („Sl. glasnik RS”, br. 48/94 i 11/98) (u daljem tekstu: Zakon).

Oblici neposrednog učešća građana u ostvarivanju lokalne samouprave su: **građanska inicijativa, zbor građana i referendum.**

II GRAĐANSKA INICIJATIVA

Građani putem građanske inicijative odnosno narodne inicijative predlažu skupštini jedinice lokalne samouprave donošenje akta kojim će se urediti određeno **pitanje iz nadležnosti jedinice lokalne samouprave**, promenu statuta ili drugih akata i raspisivanje referenduma u skladu sa zakonom i statutom. O navedenom predlogu, skupština je dužna da održi raspravu i da dostavi obrazložen odgovor građanima u roku od 60 dana od dobijanja predloga.

Građani radi ostvarivanja narodne inicijative obrazuju inicijativni odbor od najmanje tri člana koji imaju biračko pravo. Inicijativni odbor može obrazovati posebne odbore za prikupljanje potpisa na pojedinim mestima.

Predlog za promenu ili donošenje odgovarajućeg akta, odnosno drugi predlog obuhvaćen narodnom

inicijativom mora biti sačinjen tako da se iz njega jasno vide pravci promena, odnosno rešenja o kojima nadležni organ treba da se izjasni. Predlog potpisuju članovi inicijativnog odbora. Inicijativni odbor dostavlja predlog organu nadležnom za donošenje akta, odnosno za rešavanje o pitanju na koji se predlog odnosi radi obaveštenja da se za taj predlog prikupljaju potpisi. Nadležni organ potvrđuje prijem predloga za koji se prikupljaju potpisi na prvoj stranici teksta predloga i overava svaku stranicu teksta predloga u onolikom broju kopija koliko podnese inicijativni odbor. Od podnošenja predloga za koji se prikupljaju potpisi predlog se ne može menjati ni dopunjavati.

Inicijativni odbor prijavljuje prikupljanje potpisa Ministarstvu unutrašnjih poslova - organizacionoj jedinici u opštini na čijoj će se teritoriji prikupljati potpisi.

Izvor: pixabay.com

Prijava se podnosi najkasnije tri dana pre početka prikupljanja potpisa. U prijavi se navode: naziv organa kome je podnet predlog za koji se prikupljaju potpisi i prijemni broj pod kojim je taj predlog zaveden; mesto, vreme i način prikupljanja potpisa;

lični podaci lica koja će prikupljati potpise i mere koje će inicijativni odbor preduzeti radi sprečavanja eventualnih zloupotreba u vezi s prikupljanjem potpisa. Prijavu potpisuju članovi inicijativnog odbora, odnosno članovi odbora koji će prikupljati potpise.

Lista potpisnika narodne inicijative sadrži:

- naznačenje predloga za koji se prikupljaju potpisi s prijemnim brojem nadležnog organa;
- podatke o potpisnicima inicijative, koji se upisuju u sledeće rubrike: radni broj potpisnika narodne inicijative; lično ime potpisnika inicijative, koje se ispisuje čitkim štampanim slovima i potvrđuje njegovim svojeručnim potpisom; adresa potpisnika inicijative; lični broj potpisnika inicijative ako ga ima; registarski broj lične karte potpisnika inicijative;
- datum i mesto prikupljanja potpisa;
- izjavu inicijativnog odbora, odnosno odbora koji je prikupljao potpise da svi potpisnici na listi imaju pravo učestvovanja u narodnoj inicijativi u skladu s zakonom i da su se samo jednom potpisali na listi, kao i napomenu o eventualnom povlačenju potpisa građana;
- potpise članova inicijativnog odbora, odnosno odbora koji je prikupljao potpise.

Prikupljanje potpisa građana koji učestvuju u narodnoj inicijativi traje najduže sedam dana, računajući od dana koji je u prijavi Ministarstvu unutrašnjih poslova označen kao početni dan prikupljanja potpisa. Građanin se može samo jednom potpisati na listi

potpisnika narodne inicijative. Građanin može svoj potpis povući do isteka poslednjeg dana određenog za prikupljanje potpisa. Potpis se povlači u pismenoj formi, a odbor za prikupljanje potpisa konstatuje to u listi potpisnika narodne inicijative.

Broj potpisa građana potreban za pokretanje građanske inicijative iznosi 5% od ukupnog broja građana sa biračkim pravom.

Na mestu gde se prikupljaju potpisi tekst predloga za koji se prikupljaju potpisi, overen od nadležnog organa i snabdeven njegovim prijemnim brojem, mora biti istaknut tako da bude dostupan građanima. Građanin ima pravo da nadležnom organu ukaže na propuste i nedostatke u postupku prikupljanja potpisa za predlog obuhvaćen narodnom inicijativom. Inicijativni odbor dostavlja listu potpisnika narodne inicijative nadležnom organu.¹

Nadležni organ proverava da li je lista potpisnika narodne inicijative sačinjena u skladu s odredbama zakona i da li je prikupljen potreban broj potpisa, pri čemu razmatra i eventualne primedbe građana na postupak prikupljanja potpisa. Zakonom nije

propisana obaveza overe potpisa kod notara.

Ako građanin, odnosno inicijativni odbor smatra da je nadležni organ nepravilno postupio prilikom obavljanja prethodno navedenih radnji, može podneti žalbu Vrhovnom sudu. Vrhovni sud rešava po žalbi u roku od 48 sati od prijema žalbe. Odluka Vrhovnog suda po žalbi konačna je.

Kad je lista potpisnika narodne inicijative sačinjena u skladu s odredbama zakona, a prikupljen je potreban broj potpisa, nadležni organ dužan je da o predlogu za koji su prikupljeni potpisi odluči na način i po postupku utvrđenom Ustavom i zakonom, odnosno odgovarajućim statutom ili poslovnikom.

¹ Zakonom nije utvrđeno u kom roku Inicijativni odbor nadležnom organu dostavlja listu potpisnika te je preporuka da se lista potpisnika preda nadležnom organu prvog radnog dana nakon okončanja postupka prikupljanja potpisa.

Kad nadležni organ ne prihvati predmetni predlog, dužan je da o tome obavesti inicijativni odbor. Ako inicijativni odbor smatra da nadležni organ nije pravilno postupio, može podneti žalbu Vrhovnom

sudu. Vrhovni sud rešava po žalbi u roku od 15 dana od prijema žalbe. Odluka Vrhovnog suda po žalbi konačna je.

III ZBOR GRAĐANA

Zbor građana se saziva za deo teritorije jedinice lokalne samouprave utvrđen statutom lokalne samouprave. Način sazivanja zbora građana, njegov rad, kao i način utvrđivanja stavova zbora uređuje se statutom lokalne samouprave i odlukom skupštine opštine.

S tim u vezi, statut jedinice lokalne samouprave, npr. Statut grada Loznice propisuje sledeće: zbor građana saziva se za područje mesne zajednice ili drugog oblika mesne samouprave. Zbor građana saziva predsednik saveta mesne zajednice, a može ga sazvati Gradonačelnik, predsednik Skupštine grada. Gradska uprava ima obavezu da pruži pomoć sazivaču u sazivanju i pripremanju održavanja zbora građana. Predlog za sazivanje zbora može uputiti organ Grada nadležan za odlučivanje o pitanju koje se razmatra na zboru.

O sazvanom zboru, građani se obaveštavaju isticanjem akta o sazivanju zbora na oglasnoj tabli, preko sredstava informisanja ili na drugi uobičajen način. Sazivač je obavezan da obavesti Gradsku upravu o održavanju zbora.

Zborom građana predsedava sazivač ili lice koje on ovlasti. Zbor građana razmatra predloge i zauzima stavove o njima ako mu prisustvuje najmanje 10 % birača prema poslednjem zvanično objavljenom rešenju o zaključenju biračkog spiska za izbor odbornika Skupštine grada, sa područja za koje je zbor sazvan.

Pravo učešća u razmatranju pitanja, pokretanju inicijativa i predlaganju pojedinih rešenja imaju svi punoletni građani Grada koji imaju biračko pravo. Pravo odlučivanja na zboru građana imaju i građani sa biračkim pravom Republike Srbije čije je prebivalište ili imovina na području za koje je zbor sazvan. Odluke na zboru građana donose se većinom prisutnih građana sa pravom odlučivanja.

Gradska uprava dužna je da pruži stručnu pomoć građanima prilikom formulisanja predloga, odnosno zahteva zbora građana, a pre njihovog upućivanja nadležnim organima Grada.

Način sazivanja i rada zbora građana, kao i način utvrđivanja stavova i predloga zbora uređuju se posebnom odlukom Skupštine grada.

Organi i službe Grada dužni su da u roku od 60 dana od dana održavanja zbora građana, razmotre zahteve i predloge građana, zauzmu stav o njima, odnosno donesu odgovarajuću odluku ili meru i o tome obaveste građane.

Izvor: pixabay.com

IV REFERENDUM

Referendum je oblik neposredne demokratije, odnosno oblik neposrednog učesća građana u vršenju državne vlasti i donošenju odluka. Putem referenduma građani se izjašnjavaju da li su za ili protiv određenog zakona, akta, ili druge odluke koje su već donesene ili se njihovo donošenje planira.

Skupština jedinice lokalne samouprave može na sopstvenu inicijativu, većinom glasova od ukupnog broja odbornika, da raspíše referendum o pitanjima iz svoje nadležnosti.

Referendum na nivou jedinice lokalne samouprave

može samo da se održi o pitanju iz nadležnosti jedinice lokalne samouprave. Referendum o pitanju iz svoje nadležnosti skupština jedinice lokalne samouprave dužna je da raspíše na predlog koji podnese najmanje 10% birača od ukupnog biračkog tela u jedinici lokalne samouprave, na način utvrđen zakonom i statutom.

Akt o raspisivanju referenduma o pitanjima iz nadležnosti jedinice lokalne samouprave donosi skupština jedinice lokalne samouprave u skladu sa statutom.

Akt o raspisivanju referenduma sadrži naročito: naznačenje teritorije za koju se referendum raspisuje; akt, odnosno pitanje o kome se građani izjašnjavaju; datum sprovođenja referenduma i vreme određeno za izjašnjavanje na referendumu.

Pitanje o kome se građani referendumom izjašnjavaju mora biti izraženo jasno tako da se na njega može odgovoriti rečju "za" ili "protiv", odnosno "da" ili "ne". Kad se referendumom odlučuje istovremeno o više pitanja, svako pitanje mora biti posebno formulisano na glasačkom listiću tako da se na svako može odgovoriti rečju "za" ili "protiv", odnosno "da" ili "ne". Kad se referendum raspisuje radi prethodnog izjašnjavanja građana, pitanje o kome građani treba

da se izjasne može biti formulisano tako da se u odgovoru na njega građanin opredeljuje za jedinu od više predloženih mogućnosti.

Odluka putem referenduma doneta je ako se za nju izjasnila većina građana sa biračkim pravom, koja je glasala, na teritoriji opštine, pod uslovom da je glasalo više od polovine ukupnog broja građana.

Odluka doneta na referendumu je obavezna, a skupština jedinice lokalne samouprave je ne može staviti van snage, niti izmenama i dopunama menjati njenu suštinu u narednom periodu od godinu dana od dana donošenja odluke.

Skupština grada dužna je da raspíše referendum za područje mesne zajednice i drugog oblika mesne samouprave o pitanju koje se odnosi na potrebe, odnosno interese stanovništva mesne zajednice, ako je lista potpisnika zahteva za raspisivanje referenduma sastavljena u skladu sa zakonom i ako je

istu potpisalo najmanje 10 % birača prema poslednjem zvanično objavljenom rešenju o zaključenju biračkog spiska za izbor odbornika Skupštine grada sa teritorije mesne zajednice za koju se traži raspisivanje referenduma.

V IZVORI PRAVA

- Ustav Republike Srbije („Sl. glasnik RS”, br. 98/2006);
- Zakon o lokalnoj samoupravi („Sl. glasnik RS”, br. 129/2007, 83/2014, 101/2016 i 47/2018);
- Zakon o referendumu i narodnoj inicijativi („Sl. glasnik RS”, br. 48/94 i 11/98);
- Statut grada Loznice („Sl. List grada Loznice” br. 1/2019) – primenjen kao primer statuta jedinice lokalne samouprave.

Pravna analiza je izrađena u okviru inicijative „Građani imaju moć”. Svi izneti argumenti i stavovi u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno stavove donatora i za sve informacije i zaključke iznete u ovoj publikaciji, kao i za njihovu tačnost, isključivu odgovornost snosi RERI i autori pravne analize.

RERI - Regulatorni institut za obnovljivu energiju i životnu sredinu
Kralja Petra 70/11, Beograd
Republika Srbija

www.eri.org.rs

#gradjaniimajumoc

Jun 2021. godine

Dizajn: Marija Mraznica Design